

Kirsi-Maria Malmund STM/HPO/TOK

OSALLISUUSTYÖRYHMÄN (TYÖRYHMÄ VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSIEN TURVAAMISEKSI VAMMAISPALVELUISSA) TYÖSUUNNITELMA

1. Kokoonpano

Puheenjohtaja:

Johtaja Taru Koivisto, sosiaali- ja terveysministeriö

Varapuheenjohtaja:

Neuvotteleva virkamies Merja Heikonen, sosiaali- ja terveysministeriö, VANE

Jäsenet:

Hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö

Johtava asiantuntija, Päivi Nurmi-Koikkalainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Toimitusjohtaja Markku Virkamäki, Kehitysvammaisten palvelusäätiö KVPS

Lakimies Tanja Salisma, Kehitysvammaisten Tukiliitto

Lakimies Henrik Gustafsson, Invalidiliitto

Toiminnanjohtaja Tarja Parviainen, Autismiliitto

Toiminnanjohtaja Lisbeth Hemgård, FDUV

Erytisasiantuntija Jaana Viemerö, Suomen Kuntaliitto

Ylitarkastaja Sari Vuorilampi, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Kansalaisuusyksikön johtaja Susanna Hintsala, Kehitysvammaliitto

Puheenjohtaja Virpi Siiskonen, Vammaisfoorumi ry

Juridiskt ombud Marica Nordman, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf SAMS

Erytisasiantuntija Marika Rönnerberg, Kuurojen liitto ry

Varapuheenjohtaja Lasse Jalonen, Näkövammaisten liitto

Toimialuejohtaja Tuulikki Parikka, Tays, kehitysvammahuollon toimialue

Johtava sosiaalityöntekijä Elina Lindström, Lohjan kaupunki

Pysyvät asiantuntijat:

Hallintopäällikkö Pia Ruotsala-Kangasniemi, Saamelaiskäräjät

Universitetslärare, VH Ulrika Krook, Helsingin yliopisto, Svenska social- och kommunalhögskolan

Johtava lakimies Katariina Huikko, Suomen Kuntaliitto

Neuvotteleva virkamies Anne-Mari Raassina, sosiaali- ja terveysministeriö

Neuvotteleva virkamies Annika Parsons, sosiaali- ja terveysministeriö

Asiantuntijasihteerit:

Lakimies Kirsi-Maria Malmund, sosiaali- ja terveysministeriö

Erytisasiantuntija Sirkka Sivula, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tekninen sihteeri:

Assistentti Noora Manni, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Kokousajat

To 16.1. klo 10–13, kh. Konselji, Valtioneuvoston linna

Pe 31.1. klo 10–13, kh. Lohi YM

To 13.2. klo 10–13, kh. Konselji, Valtioneuvoston linna
To 27.2. klo 12–15, kh. Vaikuttamo, STM
To 12.3. klo 10–13, kh. Vaikuttamo, STM
To 26.3. klo 13–16, Sali 3, THL
To 16.4. klo 10–13, kh. Vaikuttamo, STM
To 23.4. klo 10–13, kh. Vaikuttamo, STM
Ke 6.5. klo 12–15 *paikka tarkentuu*
Ke 20.5. klo 12–15 *paikka tarkentuu*
Ke 27.5. klo 12–15 *paikka tarkentuu*

3. Toimikausi

7.1.-31.5.2020

4. Tarjoilut ja esteen ilmoittaminen

Kokouksissa, jotka järjestetään klo 10-13, on lounastarjoilu.
Kokouksissa, jotka järjestetään klo 12-15 ja 13-16, on kahvitarjoilu.

Lähtökohtana on, että osallistujat osallistuvat kokouksiin. Pyydämme ilmoittamaan etukäteen, jos on estynyt osallistumasta kokoukseen. Näin pystymme ennakoimaan muun muassa kokouspaikkaan ja tarjoiluihin liittyvät järjestelyt.

Työskentelyn sujuvoittamiseksi osallistuja voi silloin, kun on itse estynyt osallistumasta kokoukseen, lähettää taustaorganisaatiostaan muun henkilön. Pyydämme ilmoittamaan korvaavan henkilön nimen etukäteen.

Tarjoilujen ennakoimisen mahdollistamiseksi pyydämme ilmoittamaan mahdolliset erityisruokavaliot. Näin voimme ennakoida kaikkien kokousten tarjoilut sujuvasti.

Jos paikalle tulee avustajan kanssa, pyydämme ilmoittamaan etukäteen mahdollisuuksien mukaan myös avustajan nimen, jotta voimme ottaa asianmukaisesti huomioon kokouspaikkojen turvallisuusjärjestelyt.

5. Työskentelytavat

Tiimeri-työtila on muodostettu koko ryhmälle, eli tekninen sihteeri Noora Manni on lähettänyt rekisteröitymispyynnön kaikille osallistujille. Tiimeriin tallennetaan kaikki kirjallinen materiaali, muun muassa jälkitehtävät osallistujien toimesta sekä kokouskutsut ja suppeat kokousmuistiot sekä mahdollinen muu materiaali asiantuntijasihteerien toimesta. Näin vältetään ylimääräinen sähköpostikuormitus.

Jos ilmenee yleisesti ottaen ongelmia Tiimerin kanssa, yhteys tekniseen sihteeriin Noora Manniin. Jos ilmenee ongelmia jälkitehtävän tallentamisessa Tiimeriin, yhteys asiantuntijasihteeri Kirsi-Maria Malmlundiin.

Kokoukset ovat pääsääntöisesti joka toinen viikko paria poikkeusta lukuun ottamatta. Kokouksessa sovitut jälkitehtävät tulee palauttaa pääsääntöisesti viikon sisällä edellisestä kokouksesta, jolloin palautettu materiaali ehditään käsittelemään seuraavaa kokousta varten.

Etäosallistuminen on mahdollista, eli kalenterikutsuihin on sisällytetty Skype-linkki. Suosittelemme lämpimästi läsnäoloa kokouksessa paikan päällä.

6. Toimeksianto

Työryhmä arvioi ja valmistelee säännöshdotukset perusteluineen vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi heitä koskevassa palvelujen päätöksenteossa sekä palveluiden järjestämistavan valintaan liittyviksi oikeussuojakeinoiksi.

Työn tuloksena on raportin muotoon kirjoitettu esitys.

Raporttia hyödynnetään jatkossa laadittaessa hallitusohjelmaan sisältyvää vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistusta koskevaa hallituksen esitystä.

7. Tavoitteet

Tavoitteena on turvata ja lisätä entisestään vammaisten henkilöiden osallisuutta heitä koskevassa päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä.

Tavoitteena on selventää palvelujen järjestämistavan valintaa koskevia oikeussuojakeinoja.

Tavoitteena on vahvistaa palvelujen laatua, oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin sekä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta.

8. Teemakohtaiset kokoukset

Työryhmän puitteissa voidaan kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita kuultavaksi teemakohtaisiin kokouksiin.

Mahdollisia teemoja:

- Lasten ja nuorten erityiskysymykset:	Vamlas – vammaisten lasten säätio/
Pauliina Lampinen
- Hengityshalvauspotilaiden asema ja sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnat:	TYKS / Waltteri Siirala ja
Hengityshalvauspotilaat ry / Jukka Sariola
Potentiaalinen aika 26.3.2020
- oikeussuojakysymykset:	OM:n asiantuntija tai muu taho

9. Tausta: Ei Myytävänä –kansalaisaloite ja eduskunnan lausumien toimeenpano

Kansalaisaloite eduskunnalle

Keskeiset kansalaisaloitteeseen liittyvät asiakirjat:

KKA 2/2018 Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Valiokunta-asiakirja StVL 10/2018 vp

Valiokunta-asiakirja TaVM 35/2018 vp

Eduskunnan kirjelmä EK 46/2018 vp

Ei Myytävänä -kansalaisaloite (KKA 2/2018) luovutettiin eduskunnalle 7.3.2018. Kansalaisaloite lähti siitä, että vammaisten henkilöiden erityispalvelujen kilpailuttaminen tulisi kieltää. Eduskunta hylkäsi

kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen vammaispalvelujen kilpailuttamisen kieltämisestä, mutta hyväksyi kolme talousvaliokunnan lausumaa (EK 46/2018 vp).

Yleisesti ottaen on havaittu, että vuoden 2017 hankintalainsäädännön (1397/2016) uudistamisen johdosta tarvitaan lisää ohjeistusta siihen, miten vammaisten henkilöiden palvelut hankitaan ja kilpailutetaan laadukkaasti ja asiakkaiden yksilölliset tarpeet riittävällä tavalla huomioon ottaen.

Koulutuskierron vammaispalvelujen järjestämisestä ja hankinnasta

Vuoden 2019 ajan järjestettiin koulutuskierron kunnille, palveluntuottajille sekä asiakkaille vammaispalvelujen järjestämisestä ja hankinnasta. Tavoitteena oli vahvistaa kuntien osaamista vammaispalvelujen järjestämisessä ja eri järjestämistapojen käyttöön ottamisessa, asiakasosallisuuden tosiasiallisessa toteuttamisessa sekä hankintalainsäädännön soveltamisessa. Koulutus järjestettiin kuudella paikkakunnalla, ja se keräsi yhteensä noin 1000 osallistujaa.

Koulutuskierron aikana on laadittu kattava materiaalipaketti palvelujen järjestämisestä ja hankinnasta, ja teemaa on laajennettu yksittäisten tilaisuuksien osalta muihin palveluihin, kuten iäkkäiden palveluihin. Talven 2019–2020 aikana on tarkoitus generoida työstetty materiaali siten, että materiaalia voidaan hyödyntää yleisemmin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä ja hankinnassa. Ajatuksena on työstää konkreettisia työvälineitä palvelujen järjestämisen, hankinnan ja asiakasosallisuuden toteuttamisen tueksi.

Eduskunnan lausumien toimeenpano

Ensimmäinen lausuma (EK 46/2018 vp): *1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.*

Ensimmäiseen lausumaan vastataan jakamalla ensimmäinen lausuma kolmeen osatehtävään, joista jokainen toteutetaan itsenäisesti vaiheittain hallituksen lainsäädäntölistan mukaisella aikataululla. Osat toimivat itsenäisesti ja vastuussa olevat tahot vastaavat työn organisoimisesta. Vammaiset henkilöt ja heitä edustavat tahot osallistetaan jokaiseen osaan asianmukaisesti.

1) Osallisuustyöryhmä: Vammaispalvelulainsäädännön uudistamisen yhteydessä säännökset vammaisen henkilön osallisuuden ja palveluiden järjestämistavan valintaan liittyvien oikeussuojakeinojen turvaamiseksi. Työryhmä laatii raportin. Raporttia hyödynnetään vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevan hallituksen esityksen työstämiseen.

2) Muutostarpeet Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuulle kuuluvien palveluiden kehittämiseksi. Kelan kuntoutuksen ja Kela-taksien osalta lausumassa tarkoitettuja asioita on yhteen sovitettava suhteessa hallitusohjelmakirjauksiin. Parhaillaan arvioidaan Kelan hankintojen selvittämistä koskien taksimatkoja, kuntoutuspalveluja ja vammaisten tulkkauksipalveluja.

3) Hankintalainsäädäntö ja sen mahdolliset muutostarpeet.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa hankintalainista ja sen muutostarpeista ja linjaa siihen liittyvistä hallitusohjelmakirjauksista. TEM osallistuu niin sanotun sote-järjestämislain valmisteluun sekä kuntalain valmisteluun, joissa hankinta-asiat nousevat agendalle. Hallitusohjelmakirjauksen

mukaisesti nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä. Valtionvarainministeriö (VM) on asettanut julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi julkiset hankinnat –toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi).

Toinen lausuma (EK 46/2018 vp): *Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.*

Eduskunnan antama toinen lausuma koskee itsemääräämisoikeutta turvaavan lainsäädännön uudistamista. Uuden asiakas- ja potilaslain valmistelu etenee ja sitä on tarkoitus jatkaa aktiivisesti vuonna 2020. Uudistus on kirjattu hallitusohjelmaan.

Kolmas lausuma (EK 46/2018 vp): *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.*

Eduskunnan antamassa kolmannessa lausumassa tarkoitettujen asioiden osalta on niin ikään tarkoitus ryhtyä toimenpiteisiin. Keskeinen sisältö koskee muun muassa niin sanottua palveluntuottajalakiä. Lainvalmistelu, mukaan lukien nykytilan kartoitus ja arviointi, käynnistetään hallituskauten alkupuolella. Valviran ja aluehallintovirastojen ohjauksessa ennen lainmuutoksia painotetaan edelleen yhdenmukaisen ratkaisukäytännön sekä lainsäädännön yhtenäisen soveltamisen merkitystä.

10. Oikeussuojakeinojen kehittäminen

Nykyisin vammaispalveluita koskevista oikeussuojakeinoista, mukaan lukien muutoksenhaku, säädetään hallintoprosessia koskevan yleislain lisäksi sosiaalihuollon erityislainsäädännössä. Sosiaalihuollon erityislainsäädännön mukaisesti vammaispalvelut voidaan järjestää eri tavoin: kunnan oma tuotanto, ostopalvelu, palveluseteli sekä henkilökohtaisen avun osalta työnantajamalli. Oikeusturva koskien järjestämistavan valintaan liittyvää päätöstä on tärkeää turvata, jotta osallisuus ja oikeanlaiset palvelukokonaisuudet voidaan toteuttaa. Tämän oikeussuojakeinon konkreettinen avaaminen pykälän muotoon yhtenä lain säännöksenä voi olla perusteltu työryhmätyöskentelyn lähestymistapa.

11. Työryhmän viralliset tiedot

Valtioneuvoston hankeikkunassa on tämän työryhmän viralliset tiedot julkisesti nähtävillä.
<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM129:00/2019>